

Bileog 3.1

Sula n-éisteannt tú le Ciara Nic Gearailt ag déanamh cur síos ar an áit a bhfuil sí ina cónaí féach ar na focail seo leis an duine in aice leat. An bhfuil a fhios agaibh cad is brí leo?

ag cur fúm	árasán	ar cíós
d'aistrigh mé	tiarna talún	réidh

Éist le Ciara agus a cara ag caint anois agus freagair na ceisteanna thíos:

Cá bhfuil Ciara ag cur fúithi? Cén cineál lóistín atá aici ansin?

Cá raibh cara Chiara agus cá bhfuil sí ina cónaí anois?

Cad iad na buntáistí a bhaineann le bheith i do chónaí sa bhaile, dar le Ciara agus a cara?

Ag cur *fúm* – cén ghné den ghramadach é seo? Scríobh féin agus an duine in aice leat an fhoirm cheart de *fúm* i ngach pearsa.

Súil Siar

Beidh tú ag labhairt leis an duine in aice leat faoi do cheantar. Tá comhrá samplach thíos – léigí an comhrá le chéile ar dtús agus ansin bunaíghí bhur gcomhrá féin air.

- Cá bhfuil tú i do chónaí?
- Tá mé i mo chónaí san Uaimh, agus tú féin?
- Tá mise i mo chónaí i mBaile Lorgan.
- An maith leat do cheantar?
- Is breá liom é. Tá áiseanna iontacha sa bhaile agus tá muid cóngarach go leor do Bhaile Átha Cliath. Tá an-chuid de mo chairde ina gcónaí i mBaile Átha Cliath go fóill. Cad fút féin, an maith leat féin do cheantar?
- Tá sé ceart go leor. Níl áiseanna maithe ann agus bíonn a lán tráchta sa bhaile sa tráthnóna. Tá strus agus brú ag baint leis sin. Ach tá mo theaghlach ar fad ann agus is breá liom é sin.

Bileog 3.2

Sa phíosá thíos tá Clár ag cur síos ar na buntáistí agus na míbhuntáistí a bhaineann le bheith i do chónaí sa bhaile. Glac féin agus an duine in aice leat sealanna leis an phíosá a léamh, agus cuardaí gí focail ar bith nach bhfuil ar eolas agaibh san fhoclóir.

Tá mise ag cur fúm sa bhaile le mo thuismitheoirí. Síleann daoine áirithe go bhfuil sé sin aisteach mar go bhfuil mé bliain is fiche d'aois ach tá mé ag freastal ar an gColáiste Ollscoile Baile Átha Cliath. Tá sé ródhaor árasán a fháil ar cíos sa chathair. Tá a lán buntáistí ag baint le bheith sa bhaile chomh maith. Bíonn an teach te i gcónaí agus ní chaithfidh mé billí gáis nó leictreachais a íoc. Bíonn an dinnéar réidh i gcónaí ar a sé a chlog. An t-aon mhíbhuntáiste amháin a bhaineann le bheith i mo chónaí sa bhaile ná nach bhfuil mé ábalta daoine a thabhairt abhaile liom. Ní féidir liom, i ndáiríre, cóisirí ar bith a bheith agam.

An bhfuil Clár sásta sa bhaile, dar libh?

Ag obair leis an duine in aice leat arís féachaigí ar na boscaí thíos. An dtuigeann sibh na focail? Cén téarma gramadaí atá ar na focail? Scríobhaigí sna bearnaí iad.

Ansin déanaigí iarracht úsáid a bhaint as na focail sna boscaí chun abairtí a chumadh faoi na háiteanna a raibh sibh féin in bhur gcónaí iontu.

1. _____

Bhí/tá
D'aistrigh mé
Bhog mé
Cheannaigh mé
Chaith mé
Chuaigh mé
Tháinig mé

2. _____

Compordach
Deas
Go breá
Áisiúil
Lárnach
Go hálainn
Daor/Saor

3. _____

An cíos
An tiarna talún
An teas lárnach
An chathair
An baile
An tuath
An teach
An t-árasán

**Cé mhéad briathar neamhrialta atá ann sa Ghaeilge?
Cén bealach is fearr duitse leis na briathra a fhoghlaim?**

Bileog 3.3

Féach ar an stór focal seo a bhaineann le háiteanna cónaithe. Bí ag obair leis an duine in aice leat agus déanaigí iarracht brí na bhfocal a aimsiú le chéile.

teach
árasán
 scoite/leathscoite/sraithe
gairdín
garáiste
 díon
 doras tosaigh
 dhá stór/trí stór
bloc árasán
 teach feirme
 teach tuaithe
eastát tithíochta

Anois, cuirigí na hainmfhocail ar chlé a bhfuil líne fúthu san uimhir iolra.

Féachaigí ar na ceisteanna seo:

Cá bhfuil tú ag cur fút?
 Cá bhfuil tú i do chónaí?
 Cén cineál tí atá agat?

Cuir ceist amháin de na ceisteanna ar chlé ar an duine in aice leat.

Ag obair leis na daoine eile i do ghrúpa cum ceisteanna atá oiriúnach do na habairtí seo a leanas:

Árasán atá ann.

Ní hea, teach scoite atá ann.

Tá sé mór go leor.

Tá gairdín breá mór ann.

Tá trí sheomra codlata ann.

Tá. Tá na comharsana go deas.

Is maith liom an ceantar go mór!

Siúil timpeall an ranga anois agus faigh amach cén cineál áite a bhfuil gach duine sa rang ina gcónaí inti. Breac síos méid na ndaoine sna colúin chúí sa bhosca thíos:

Teach scoite	Teach leathscoite	Árasán	Eile

Bileog 3.4 Duine A

Seo thíos pictiúr de do theach. Tá pictiúr eile ag an duine in aice leat den áit a bhfuil sé/sí féin ina c(h)ónaí. Níl an dá phictiúr mar an gcéanna. Beidh sibh ag cur ceisteanna ar a chéile ar ball faoi na tithe, agus ní féidir ach freagraí gonta a thabhairt.

Céim 1: Smaoinigh ar cheisteanna le cur ar an duine in aice leat faoin teach ina p(h)ictiúr agus bí cinnte go bhfuil na freagraí gonta agat féin ar na ceisteanna céanna. Mar shampla:

An teach é?	Is ea/Ní hea
An teach leathscoite é?	Is ea/Ní hea

Céim 2: Anois, cuir na ceisteanna faoi chéim 1 thuas ar an duine in aice leat. Beidh sé/sí ag cur ceisteanna ortsa chomh maith.

Céim 3: Breac síos focail le cuidiú leat cuimhneach ar theach an duine eile mar beidh tú ag scríobh cuntas gairid air ar ball.

Céim 4: Scríobh cuntas gairid anois faoi theach an duine eile.

Céim 5: Nuair atá an cuntas déanta agat féach ar phictiúr an duine eile le feiceáil an raibh do chuntas cosúil leis an phictiúr.

Bileog 3.4 Duine B

Seo thíos pictiúr de do theach. Tá pictiúr eile ag an duine in aice leat den áit a bhfuil sé/sí féin ina c(h)ónaí. Níl an dá phictiúr mar an gcéanna. Beidh sibh ag cur ceisteanna ar a chéile ar ball faoi na tithe, agus ní féidir ach freagraí gonta a thabhairt.

Céim 1: Smaoinigh ar cheisteanna le cur ar an duine in aice leat faoin teach ina p(h)ictiúr agus bí cinnte go bhfuil na freagraí gonta agat féin ar na ceisteanna céanna. Mar shampla:

An teach é?	Is ea/Ní hea
An teach leathscoite é?	Is ea/Ní hea

Céim 2: Anois, cuir na ceisteanna faoi chéim 1 thuas ar an duine in aice leat. Beidh sé/sí ag cur ceisteanna ortsa chomh maith.

Céim 3: Breac síos focail le cuidiú leat cuimhneach ar theach an duine eile mar beidh tú ag scríobh cuntas gairid air ar ball.

Céim 4: Scríobh cuntas gairid anois faoi theach an duine eile.

Céim 5: Nuair atá an cuntas déanta agat féach ar phictiúr an duine eile le feiceáil an raibh do chuntas cosúil leis an phictiúr.

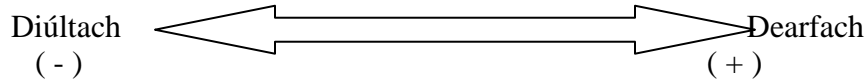

Bileog 3.5

Ag cur tuairimí in iúl faoi d'áit chónaithe.

Súil Siar

Beidh tú ag rá leis an duine in aice leat an bhfuil tú sásta nó míshásta le do theach nó d'árasán. Sula dtosaíonn sibh an comhrá labhair le beirt atá in aice leat agus breacaigí síos na bealaí éagsúla atá ar eolas agaibh le tuairimí a chur in iúl.

Ag obair leis na daoine i do ghrúpa féachaigí ar an cheist agus na freagraí seo:

An bhfuil tú sásta leis an teach/árasán?

- Tá sé ceart go leor.
- Is breá liom é.
- Tá. Ach ba mhaith liom teach eile a cheannach.
- Sásta go leor ach tá sé an-bheag.
- Níl. Tá sé ar cíos agam agus tá an cíos ródhaor.
- Tá sé lárnach.
- Is breá liom ciúnas na tuaithe.
- Tá na comharsana an-deas ar fad.
- Tá sé te agus compordach.

An féidir libh smaoineamh ar aon fhreagraí / tuairimí eile?

Smaoinigh ar an áit a bhfuil tú féin i do chónaí inti. Bain úsáid as na habairtí thuas le cuidiú leat cur síos a dhéanamh ar d'áit chónaithe do na daoine eile i do ghrúpa.

Scríobh cuntas gairid ar áit chónaithe duine amháin atá sa ghrúpa leat:

Bileog 3.6

Féach ar an phictiúr seo den árasán atá ag Ciara i mBéal Feirste. Bí ag obair leis an duine in aice leat agus pléigí na ceisteanna thíos:

1. Cad iad na seomraí atá san árasán?
2. Cad iad na seomraí nach bhfuil ann, a bheadh i dteach níos mó?
3. Cuir an uimhir cheart in aice le gach rud sa phictiúr.

1. fuinneog
2. urlár
3. teilifíseán
4. cófra
5. cathaoir uillinne
6. lampa
7. cuirtíní
8. leaba
9. doras
10. tolg
11. sorn
12. doirteal
13. reoiteoir
14. leithreas
15. cithfholcadh

Scríobhaigí síos focal ar bith atá in easnamh ón liosta ar chlé, dar libh.

Labhair leis an duine in aice leat faoi do teach/árasán féin, faoi na seomraí ar fad atá sa teach agus troscán ar bith speisialta atá agat.

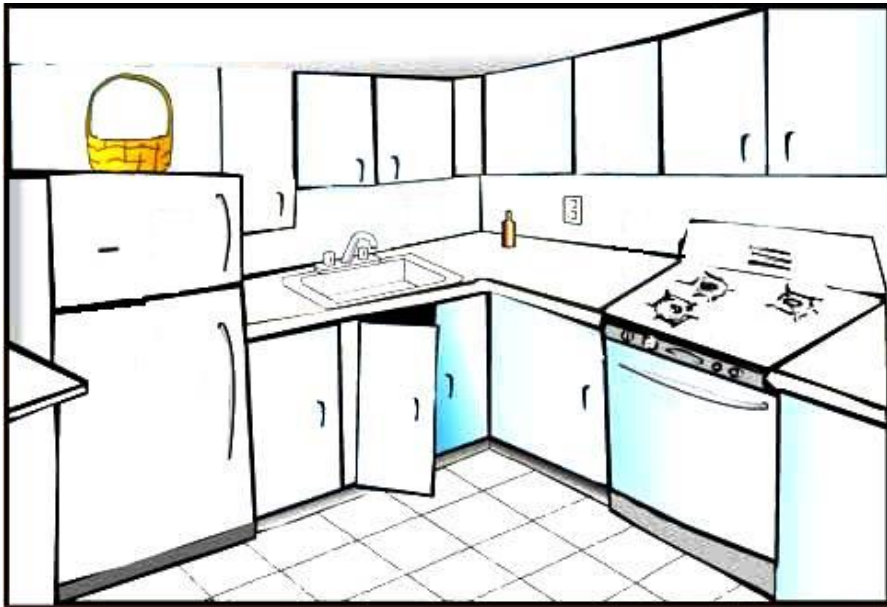
Cuir na hainmfhocail 1-15 san uimhir iolra.

Pléigh leis an duine in aice leat aon riail atá ar eolas agaibh faoi ainmfhocail a chur san uimhir iolra.

Bileog 3.7 Duine A

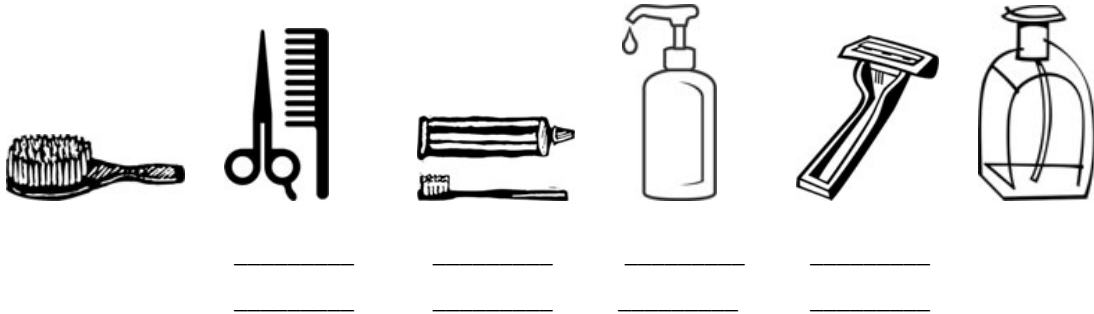
Tá pictiúr ag an duine in aice leat atá cosúil leis an pictiúr seo ach tá seacht ndifríocht idir an dá phictiúr. Bain úsáid as na focail agus na ceisteanna seo thíos le cuidiú libh na difríochtaí sin a aimsiú.

An bhfuil ____ i do phictiúr?
Cé mhéad ____ atá ann?
An bhfuil ____ ar an chuntar?

ciseán
buidéal
prios
sorn
cócaireán
nótaí
plocóid
cnaipe

Féachai gí beirt anois ar na pictiúir seo. An féidir libh Gaeilge a chur orthu? Cén seomra ina mbíonn siad de ghnáth?

Bileog 3.7

Duine B

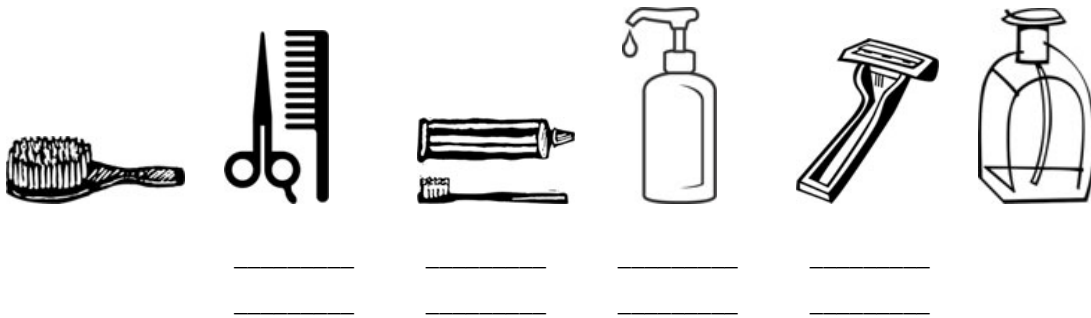
Tá pictiúr ag an duine in aice leat atá cosúil leis an phictiúr seo ach tá seacht ndifríocht idir an dá phictiúr. Bain úsáid as na focail agus na ceistanna seo thíos le cuidiú libh na difríochtaí sin a aimsiú.

An bhfuil ____ i do phictiúr?
Cé mhéad ____ atá ann?
An bhfuil ____ ar an chuntar?

ciseán
buidéal
príos
sorn
cócaireán
nótaí
plocóid
cnaipe

Féachai gí beirt anois ar na pictiúir seo. An féidir libh Gaeilge a chur orthu? Cén seomra ina mbíonn siad de ghnáth?

Bileog 3.8

Tá teach nua ceannaithe agat. Tá pictiúir thíos de na rudaí ar fad atá le déanamh agat go fóill sa teach. Roghnaigh an t-ainmfhocal agus an briathar ceart ó na boscaí le cur síos a dhéanamh ar gach pictiúr. Tosóidh gach abairt le:

Caithfidh mé . . .

Na hainmfhocail

(na) soithí
 (an) teach
 (an t-) urlár
 (an) fonsa
 (na) plandaí/crainn
 (an t-) inneall níos álainn
 (an) díon
 (an) cófra

a cheannach
 a ní
 a phéinteáil
 a chur
 a dheisiú
 a thógáil

Féach ar an struchtúr seo anois:

Tá plandaí le cur agam!

Bain úsáid as an struchtúr seo anois leis na habairtí céanna a rá arís.

An bhfuil aon rud le déanamh agat féin sa teach an deireadh seachtaine seo? Abair leis an duine in aice leat cad é atá le déanamh agat!

- Éist le Seán Mac Gearailt anois ag déanamh cur síos ar na rudaí ar fad atá le déanamh aige sa teach nua a cheannaigh sé ar na mallaibh i nGaillimh.
- Breac síos gach rud atá le déanamh aige agus féach an raibh na an liosta céanna ag an duine in aice leat.

Bileog 3.9

Seo thíos píosa a bhí le fáil ar an idirlíon (www.gaelport.com) faoin ghrúpa *Airdeall*. Is é a dhéanann an grúpa seo ná súil a choinneáil ar an mhéid tithe atá á dtógáil sa Ghaeltacht. Creideann an grúpa go bhfuil ceangal idir an méid tithe nua sa Ghaeltacht agus caomhnú na Gaeilge.

Sula léann tú féin agus an duine in aice leat an píosa, féachaigí ar na focail seo thíos. An féidir libh iad a cheangal leis na mínithe Béarla ar dheis?

ionadaithe	planning applications
iarratais phleanála	representatives
údarás phleanála	planning authorities

Anois léigí an t-alt os ard le chéile. Cad é, go ginearálta, ábhar an ailt?

Airdeall - grúpa faireacháin faoi scáth na Comhdhála

11 Feabhra 2005

Tá grúpa oibre curtha ar bun faoi scáth Chomhdháil Náisiúnta na Gaeilge, ag a bhfuil sé mar chuspóir féachaint chuige go bhfuil an próiseas phleanála á úsáid ar mhaithe le teanga bheo na Gaeilge a chaomhnú, a chosaint is a chur chun cinn mar theanga phobail sa Ghaeltacht. *Airdeall* an t-ainm atá ar an scáthghrúpa agus tá ionadaithe ó na príomhcheantracha Gaeltachta páirteach ann.

Tá sé i gceist ag na daoine atá páirteach in *Airdeall* súil a choinneáil ar iarratais phleanála agus aird na n-údarás phleanála a dhírú ar an dochar don Ghaeilge a d'fhéadfadh tarlú de bharr mórforbairtí tithíochta a cheadú i gceantracha Gaeltachta, gan cúinsí teanga a bheith curtha san áireamh.

Anois léigí an píosa arís ag úsáid na gluaise le cuidiú libh:

mar chuspóir	- as an objective
próiseas phleanála	- planning process
a chaomhnú	- to conserve
aird	- attention
a dhírú	- to direct
mórforbairtí	- big developments
cúinsí teanga	- language factors
curtha san áireamh	- taken into account

An raibh an píosa thuas deacair?

Cad é an modh is fearr duitse píosa mar sin a léamh agus a thuiscint?

Pléigh an scéal leis na daoine in aice leat.